

Pålitelighet i vitneavhør

En teoretisk oppgave

BACHELOROPPGAVE (BOPPG30)

Politihøgskolen

2020

Kand.nr: 45

Antall ord: 6597

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
1.1 Begrunnelse for valg av tema	5
1.2 Avgrensning	5
1.3 Problemstilling	7
2.0 Metode	7
2.1 Kildesøk	7
3.0 TEORI OG DRØFTING	8
3.1 Hukommelsen	9
3.2 Svakheter som preger hukommelsen	9
3.3 Selektiv oppmerksomhet	10
3.4 Fastbrenthet	11
3.5 Midlertidighet	11
3.5.1 Politiarbeid på stedet	11
3.6 Blokkering	12
3.7 Manipulerbarhet	12
3.7.1 Spørsmålsstilling i avhør	13
3.8 Redigering	14
3.8.1 Anna Lindh-saken	15
3.9 Feilattribusjon	17
4.0 Tilrettelegging for hukommelsens svakheter i norsk avhørsmetodikk	18
5.0 Avslutning	18
6.0 Litteraturliste	21

1.0 Innledning

Avhør er av sentral betydning ved all etterforskning. Måten avhørene gjennomføres og protokolleres på, innvirker på samfunnets og borgernes tillit til politiet og er en forutsetning for at straffesakene kan behandles effektivt og med høy kvalitet. Et godt avhør bidrar til oppklaring av saken, et dårlig avhør kan i ytterste konsekvens medføre at saken unødige henlegges eller endog foranledige uriktig domfellelse.
(Riksadvokatens rundskriv 2/2016, s. 1).

Blant politiets etterforskningsmetoder vil avhør være et av de mest brukte og kanskje det viktigste (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 191). I mange rettsaker er vitneavhør helt avgjørende for saken og det er derfor vesentlig at en avhører vet hvordan hukommelsen fungerer og hvordan minnet påvirkes. Avhør er et bevis som stiller høye krav til både avhører og avhørte. Avhørets bevisverdi vil i stor grad være avhengig av god bevissikring gjennom opptagelsen av en forklaring.

Kommunikasjon er grunnleggende i alt politiarbeid, fra konflikthåndtering til gjennomføring av avhør. I avhør er hensikten med god kommunikasjon at den legger til rette for at pålitelig og verifiserbar informasjon kommer frem. En god kontaktetablering og forståelse av avhørssituasjonen er viktig. Den avhørte vil ha med seg sin bakgrunn inn i avhøret som erfaringer, stereotyper og bakgrunnskunnskap. Avhøreren fra sin side vil ha forkunnskaper som vil prege avhøret som for eksempel erfaring fra andre saker. I tillegg vil avhøreren inneha en nødvendig forforståelse og kjennskap til det som skal snakkes om. Det er viktig at avhøreren er trent i avhør og vet om farene som foreligger ved å ha denne kjennskapen. Riksadvokaten uttaler følgende om avhørsmetodikk:

Norsk avhørsmetodikk baserer seg på vitenskapelig forankrede metoder for pålitelig og objektiv informasjonsinnsamling fra vitner, fornærmede og mistenkte/siktede, og er i stadig utvikling. Det overordnede målet er å innhente relevant og pålitelig informasjon på en adekvat og effektiv måte. Kunnskap om retts- og vitnepsykologi og etiske prinsipper står derfor sentralt, Rettssikkerhet, menneskerettigheter, tillit og åpenhet er grunnleggende verdier i metodikken (Riksadvokatens rundskriv 2/2016, s. 1).

Riksadvokaten gir klare retningslinjer som understreker viktigheten av objektivitet i informasjonsinnsamlingen. Riksadvokatens uttalelse er forankret i straffeprosessloven hvor det fremgår følgende; «påtalemyndighetenes tjenestemenn skal opptre objektivt i hele sin virksomhet, herunder etterforskningsstadiet, når det treffes påtalevedtak og ved irreføring av saker» (Straffeprosessloven, 1981, § 55). Riksadvokaten skriver videre at kunnskapen om retts- og vitnepsykologi står sentralt i den norske avhørsmetodikken og at det legger rammer som sikrer de grunnleggende menneskerettighetene (Riksadvokatens rundskriv 2/2016, s. 1).

Avhøret som etterforskningsmetode skiller seg fra en vanlig samtale blant annet ved at den har et juridisk rammeverk rundt seg. Videre er det en polititaktisk tilnærming til avhørets funksjon som innebærer å finne frem til nødvendige opplysninger. Det er til slutt psykologiske elementer ved et avhør som må tas hensyn til. I det innebærer det å gjøre kommunikasjonen best mulig og legge opp til at opplysningene som kommer er minst mulig påvirket. I rundskrivet om politiavhør viser Riksadvokaten til at hensynet til de psykologiske elementene er sentrale. I denne oppgaven er det de psykologiske elementene som vil bli tatt opp videre.

Det er eksempler på saker i Norge og andre land hvor uskyldige mennesker er blitt dømt som en direkte konsekvens av feilinformasjon i avhør og vitnekonfrontasjoner. Det mye omtalte justismordet på Fritz Moen førte til mye kritikk mot det norske rettsvesenet. Mye av det retten tok i betraktning og la til grunn ved rettsavgjørelsen da han ble dømt var informasjon som kom frem i avhør. Gjenopptakelseskommisjonen mente derimot at forklaringen og tilståelsen Moen kom med ble feiltolket av politiet og retten. Det ble rettet sterk kritikk mot gjennomføring av avhørene, blant annet det at Moen ble gitt informasjon om åstedsfunn og presset til å avgi en falsk tilståelse (NOU 2007:7, s. 17). Organisasjonen *Innocence Project* i USA arbeider med å frifinne uskyldig dømte. Organisasjonen stiller seg blant annet kritisk til gjennomføringen av vitnekonfrontasjoner når studier viser hvor upålitelig og unøyaktig det kan være. Øyevitners feil identifisering av gjerningspersoner bidro til omtrent 71% av de mer enn 360 uskyldig dømte i USA. (Innocence Project, 2020)

Vitneavhørets bevisverdi vil i stor grad være avhengig av at en avhører er bevisst på alle de forhold som kan påvirke et vitnes hukommelse. Bevissthet rundt dette temaet vil øke sannsynligheten for at man tar hensyn som sikrer en upåvirket og pålitelig forklaring. Som regel vil vitneforklaringens pålitelighet bli vurdert i lys av annen informasjon og bevis i saken

(Magnussen, 2017, s. 133). En utfordring er når påliteligheten i en vitneforklaring skal vurderes uten annen kontrollerbar informasjon som kan verifisere eller falsifisere forklaringen.

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Min motivasjon for å undersøke dette temaet startet i praksisåret mitt ved Politihøgskolen hvor jeg fikk en bredere forståelse av kompleksiteten i avhørsprosessen og ble bevisst på betydningen av «menneskelige feil». Fra det tidspunktet man har opplevd noe og til for eksempel forklaringen blir opptatt hos politiet finnes det mange faktorer som vil og allerede har påvirket hukommelsen. Jeg synes det er interessant hvor lettpåvirkelig en persons hukommelse er samtidig som avhøret som bevis tillegges stor betydning i straffesaker.

I løpet av mitt praksisår og under opplæring i avhørsmetoder på Politihøgskolen har jeg fått forståelse av hvor viktig det er med kunnskap og trening. I 2016 ble etterforskningsløftet introdusert i politiet, noe som skulle løfte kunnskapen på feltet. I dette inngikk det blant annet å øke etterforskningskompetansen gjennom mer trening og utdanning. Obligatorisk årlig opplæring for etterforskere (OÅO) ble iverksatt i tillegg til andre opplæringsprogrammer for spesialetterforskere. Avhør er en grunnstamme i politiets arbeid og nødvendig for alle å vite. Unntaket vil være spesialiserte felt hvor det bør foreligge særskilt kompetanse, som blant annet politiets tilrettelagte avhør. Det vil være viktig at kunnskap og trening innen avhør er sentralt i grunnutdanningen og for politibetjenten som generalist.

1.2 Avgrensning

Bacheloroppgaven stiller krav til at oppgaven avgrenses mot andre tema. Jeg vil drøfte hvordan en politiavhører skal legge til rette for å få frem pålitelige vitneobservasjoner og beskrivelse av hendelser. Mer konkret vil jeg se på de faktorene som påvirker et vitne under og etter en hendelse og hvordan politiet skal og bør kontrollere pålitelighet i observasjonene, for videre å innhente disse på en måte som minsker muligheten for feilkilder.

Pålitelighetsbegrepet vil i denne oppgaven dreie seg om vi kan stole på om vitnet husker korrekt og om det vitnet forteller stemmer overens med det som faktisk skjedde. Et vitne som er troverdig, vil ikke nødvendigvis være et pålitelig vitne (Magnussen, 2017, s. 14). Oppgaven vil ikke dreie seg om vitnets troverdighet eller personer som med hensikt avgir en falsk

forklaring. Oppgaven vil gå inn på vitnets forklaring sett i lys av den faktiske sannhet og hvilke faktorer som påvirker personens hukommelse av det som har skjedd.

Innenfor den rettslige vitnepsykologien er det den kognitive hukommelsen som har vært i fokus og det er denne jeg vil ta utgangspunkt i videre i oppgaven. For å ytterligere avgrense oppgaven har jeg tatt utgangspunkt i deler av psykolog Elizabeth Loftus' arbeider innen vitnepsykologi og hukommelse. Loftus er hyppig referert til i sentrale og aktuelle fagbøker på området, for eksempel: Svein Magnussens *Vitnepsykologi 2.0* (2017) og Oxburgh, Myklebust, Grant, & Milne *Communication in Investigative and Legal Contexts* (2017). Magnussen skriver blant annet i sin fagbok at Loftus' verk fra 1979 *Eyewitness testimony* kan betegnes som gjennombruddet for den internasjonale etableringen av vitnepsykologi som egen forskningsdisiplin (2017, s. 35)

Loftus har gjennomført flere vitnepsykologiske studier hvor hun blant annet har sett på hvordan minnene redigeres av oss selv, kontekst og i stor grad andre mennesker. Loftus' forskning viser hvor mye fiksjon som faktisk preger hukommelsen og hvor lett falske minner oppstår. Ett av hennes studier viste blant annet at personers hukommelse fra en hendelse ble påvirket og endret når forsøkspersonene ble gitt feilinformasjon i avhør (Loftus & Palmer, 1974). Videre konkretiserer Loftus hvordan minner konstrueres, påvirkes; og istedenfor at man glemmer handler det mer om at ytterligere informasjon kommer inn.

Loftus sine forskningsresultater sammenfaller med psykolog Daniel Schacters som har sett på hva man kan gjøre for å unngå, forhindre eller minske feilkilder til hukommelsen i boken; *The Seven Sins Of Memory: How The Mind Forgets and Remembers* (2001). Schacter sammenfatter tidligere forskning og kunnskap innen vitnepsykologien og viser til årsaker og konsekvenser ved minnets feilkilder. Han omtaler blant annet «suggestibilitet» som en av feilkildene og hvordan ledende spørsmål kan føre til at falske minner oppstår som Loftus og Palmer tar opp i sin studie (Loftus & Palmer, 1974).

Med utgangspunkt i Loftus perspektiv på hukommelsen vil jeg gå gjennom Daniel Schacters fremstilling av hukommelsens feilkilder og se hvordan en avhører best kan tilrettelegge for et godt avhør som sikrer mest mulig pålitelig informasjon fra et vitne. I min fremstilling ønsker jeg å sette dette i et norsk perspektiv og trekke frem noen av de grunnleggende empiriske resultatene innen psykologi, jus- og politifag som den norske strukturerte avhørsmodellen

bygger på (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 194).

1.3 Problemstilling

Avhør har som formål å innhente og systematisere informasjon om et saksforhold eller en hendelse. Oppklaring av hendelser er ofte avhengig av fornærmede og vitners forklaring. Det er følgelig et paradoks at informasjon som innhentes gjennom avhør kan ha lav pålitelighet. Med bakgrunn i psykologisk- og politifaglig teori samt empiri, vil ulike faktorer som kan påvirke et vitne sin hukommelse bli presentert. Med utgangspunkt i denne kunnskapen er følgende problemstilling utgangspunkt for min oppgave:

«Hvordan kan forskningsbasert kunnskap om vitners hukommelse anvendes i politiavhørerens tilrettelegging av avhør for å sikre pålitelighet i en forklaring?»

2.0 Metode

Jeg har valgt å skrive en teoretisk oppgave som innebærer å samle og bruke litteratur og forskning som allerede finnes for å svare på en problemstilling. Teorier er en forenkling av virkeligheten og baserer seg på kunnskap og antakelser. For at en vitenskapelig teori skal kunne sies å være sann må den basere seg på en systematisk og åpen gjennomgang (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2010, s. 37). Min forforståelse har jeg fra praksisåret mitt og spesielt fra faget vitnepsykologi som inngikk i emnet etterforskning for tredjeårsstudenter ved Politihøgskolen. Å sette meg inn i forskning på dette feltet vil gi meg et bedre grunnlag for å utføre praktisk arbeid i politiet. Oppgaven vil legge til rette for videre studier i emnet som for eksempel en empirisk tilnærming.

2.1 Kildesøk

Under utarbeidelse av bacheloroppgaven har jeg benyttet meg av relevant litteratur som har pekt meg i riktig retning. Ett enkelt søk i Google Scholar ga i underkant av 700-tusen treff på ordet «witness psychology». Jeg har benyttet meg av norsk og internasjonal litteratur. Jeg har i utarbeidelsen av oppgaven brukt fagboken *Vitnepsykologi 2.0* av Svein Magnussen som er pensum for tredjeårsstudenter ved Politihøgskolen. Videre har jeg lest Shepherd og Griffiths *Investigative interviewing: The conversation management approach* (2nd edn) som tar for seg det fundamentale i en avhørsprosess og omfavner mye av de modellene det norske politiet har implementert i nyere tid.

Dalland, O (2017) presiserer viktigheten av innsamlede data sin relevans for problemstillingen og at dataen som innhentes fra kilden også er relevant. Materialets relevans må kunne begrunnes saklig og objektivt gjennom de valg og vurderinger som er blitt gjort (s. 60). Temaet vitnepsykologi har skutt fart de siste tiårene og for å svare på problemstillingen i denne oppgaven har det vært nødvendig å bruke god tid på forarbeidene. Det har gått mye tid på å vurdere hvilke kilder og forskningslitteratur som best kan bidra til å belyse det jeg ønsker å forske på. Avhørsmetodikken norsk politi bruker i dag er formet og i stor grad videreført fra andre land som Storbritannia. På bakgrunn av det har jeg sett det som relevant å blant annet anvende forskningslitteratur utenfor Norge for best å kunne svare på problemstillingen.

Jeg har bruk Politihøgskolens søkemotor ORIA på bibliotekets hjemmesider og Google Scholar i mitt søk etter kildemateriale. Ut fra dette har jeg funnet litteratur som jeg jeg har sett nærmere på, blant annet: *Melinder, A., Vitnebevisets psykologiske fallgruver* (2015) og *Bjerknes & Fahsing, Etterforskning: Prinsipper, metoder og praksis.* (2018). Videre har jeg funnet primærlitteratur i form av forskningsartikler som er brukt som hovedvekt i min oppgave som: Myklebust & Oxbrugh, *The question of question types in police interviews.* (2010) og Loftus & Palmers *Reconstruction of automobile destruction* (1974).

Google Scholar gjorde det mulig å finne frem til kilder fra internasjonale, bøker, artikler og tidsskrifter. Fremgangsmåten min var å bruke ord både på engelsk og norsk for å finne frem til mest mulig relevant litteratur. Blant det jeg søkte på fikk jeg gode treff på følgende nøkkelord; vitnepsykologi, avhørpsykologi, avhør, falske minner, investigative interviewing, interrogation, false confessions og witness psychology.

3.0 TEORI OG DRØFTING

En rekke vitnepsykologiske studier har vært med på å forme og utvikle de avhørsmetoder og modeller som anvendes i dag. Med større vekt på forskningsbasert kunnskap som grunnlag for valg av metoder generelt i politiet, har også avhørsmetodikk vært gjenstand for et forbedringsarbeid. Metodikken støtter seg på forskningsbasert kunnskap om blant annet at hukommelse er en aktiv og påvirkbar kognitiv prosess (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 194). Det er flere faktorer som kan og vil påvirke en persons hukommelse. For å drøfte hvilke

muligheter en avhører har for å sikre en pålitelig forklaring har jeg tatt utgangspunkt i studier om hukommelse og vitnepsykologi samt sett på aktuelle saker knyttet til politiets metodikk.

I min videre presentasjon og drøfting tar jeg utgangspunkt i en generell modell som brukes på PHS om hukommelsen; koding, lagring og gjenhenting. Koding er hvordan informasjonen ble oppfattet, lagring er hvordan selve informasjonen er bevart og gjenhenting er prosessen å få denne informasjonen ut igjen (Oxburgh, Myklebust, Grant, & Milne, 2016, s. 39). Hvis en person ikke retter oppmerksomhet mot en hendelse, vil den ikke bli kodet og lagret. Videre vil en kodet hendelse ikke nødvendigvis åpne opp for en nøyaktig gjengivelse av hendelsen i etterkant. Når informasjon eller minner fra en hendelse skal gjenhentes i en avhørssituasjon er det ikke som å spille av en video. Minnet er en aktiv prosess og det er ikke slik at de blir lagret i sin fulle helhet for senere bruk. (Oxburgh et al., 2016, s. 40). Det er denne aktive prosessen som er så viktig å ta høyde for når en etterforsker og avhører skal tilrettelegge for å hindre kontaminering av hukommelsen og ivaretagelsen av pålitelig informasjon.

3.1 Hukommelsen

Hukommelsen kan betegnes som et samlebegrep på kognitive funksjoner hvor erfaringer lagres i forskjellige formater. Hovedskillet går mellom den eksplisitte og implisitte hukommelsen. Det eksplisitte minnet omfatter tidligere erfaringer som er tilgjengelig for bevisst gjenkalling og det implisitte omfatter tidligere erfaring hvor opprinnelsen til kunnskapen ikke er tilgjengelig. (Magnussen, 2017, s. 44). Under det eksplisitte minnet finner vi den episodiske hukommelsen som er minner fra tidligere hendelser. Her inngår evnen til å oppleve og beskrive tidligere perseptuelle erfaringer i nåtid (Oxburgh et al., 2016, s. 41). Det episodiske, eller den autobiografiske hukommelsen er det en avhører ønsker å nå frem til under et avhør.

3.2 Svakheter som preger hukommelsen

Den menneskelige hukommelsen er preget av svakheter. Psykologen Daniel Schacter kategoriserer disse svakheterne i det han kaller «The seven sins of memory», hvor syv «synder» eller trekk ved hukommelsen som fører til feil. Jeg vil fremheve Schacters arbeider slik de er fremstilt i boken *The seven sins of memory* (2002) gjengitt i Melinders *Vitnebevisets psykologiske fallgrunver* (2015). Schacters fremstilling er relevant og støtter seg på annen litteratur og forskning innen vitnepsykologien. Jeg vil videre presentere Schacters syv trekk

ved hukommelsen og annen forskningslitteratur, og drøfte hvordan en avhører best kan tilrettelegge for at disse svakhetene forebygges og påliteligheten ivaretas.

3.3 Selektiv oppmerksomhet

Den første synden Schacter beskriver er at mennesket har en selektiv og begrenset oppmerksomhet. Denne utvelgelsen av informasjon skjer nærmest automatisk og ofte vil fokuset være på det sentrale i en hendelse, noe som gjør at mindre viktig perifer informasjon ikke oppfattes (Melinder, 2015, s. 498). Det er hva vitnet registrerer og tolker som lagres og ikke nødvendigvis hva som faktisk har skjedd (Magnussen, 2017, s. 98). Dette vil blant annet være grunnen til at vitner til en og samme hendelse ofte kan ha en helt ulik oppfatning og forklaring av hva som har skjedd. Hvis en person ikke retter oppmerksomhet mot en hendelse, vil den ikke bli kodet og lagret. Kjennskap til begrensningene i hvordan et vitne registrerer og lagrer en hendelse vil være essensielt i arbeidet med å gjenhente et minne.

Erindringer fra en hendelse vil altså være begrenset ut ifra personens subjektive oppfatning og tolking av en situasjon. En faktor ved stressende situasjoner er at den selektive oppmerksomheten innsnevres ytterligere. I vitnepsykologien er dette fenomenet ofte omtalt som «våpenfokus». Begrepet våpenfokus kommer fra vitners tendens til å fokusere på et truende våpen og dermed ikke noterer seg andre perifere detaljer som for eksempel ranerens utseende (Magnussen, 2017, s. 75).

Ofte har vitnet observert eller vært i en stressende situasjon. En måte den selektive oppmerksomheten utfordrer en vitneforklarings pålitelighet er når hullene vitnet ikke husker blir tettet igjen med annen informasjon som ikke stammer fra den aktuelle situasjonen. Man risikerer da at hullene fylles med bakgrunnsinformasjon og såkalte «skript». En skript vil være det typiske ved en hendelse altså hva som normalt pleier å skje eller en stereotypi (Magnussen, 2017, s. 48).

Under avhør vil det derfor være viktig i utspørringen av vitnet å være bevisst den selektive oppmerksomheten. I søk etter detaljer som ikke er kodet og lagret vil det foreligge en risiko for at den informasjonen som kommer frem ikke stammer fra situasjonen. Hukommelsen styres av hvor oppmerksomheten har vært rettet og er det ikke kodet vil det ikke bli lagret. Å søke etter mer informasjon enn det som kodet og lagret vil være uhensiktsmessig og i verste

fall føre til at annen informasjon tillegges. Denne bevisstgjøringen bør likevel ikke legge begrensninger i søk etter ytterligere informasjon hos et vitne innenfor rimelighetens grenser.

3.4 Fastbrenthet

Et annet trekk ved hukommelsen Schacter tar opp er at minner kan være fastbrent. En traumatisk hendelse kan være så stressende at systemet nærmest kolliderer som gjør at minnebildet blir usammenhengende. Nye opplevelser risikerer å fortolkes i lys av tidligere erindringer som ikke slipper taket og kan føre til at opplevelser tolkes feil (Melinder, 2015, s. 500). Den avhørtes bakgrunn vil prege avhøret som avhøreren aktivt må forsøke å utforske for å kunne tilrettelegge for gjenhenting av verifiserbar og pålitelig informasjon.

3.5 Midlertidighet

Det tredje trekket ved hukommelsen Schacter beskriver som en svakhet er midlertidighet. Erindringer fra en hendelse vil svekkes med tiden og minner er dermed midlertidige (Melinder, 2015, s. 499). At hukommelsen blekner over tid og at en hendelse ikke huskes like godt etter en stund er en generell oppfatning folk flest har. Ofte opptar en avhører forklaring fra personer som har vært vitne til en enkelthendelse. Det som skiller enkelthendelser fra gjentatte erfaringer er at de ofte ikke blir repetert, noe som er en viktig faktor for etablering av pålitelige minner (Magnussen, 2017, s. 48). Den tyske filosofen Hermann Ebbinghaus var tidlig ute og introduserte «glemselskurven» allerede i 1885 som tar utgangspunkt i hukommelse fra dagligdagse hendelser (Ebbinghaus, 1913). Fra studiet sitt kom han fram til glemsel inntraff svært tidlig etter innlæring og at kurven deretter flatet ut (Magnussen, 2017, s. 48). Kort tid frem til avhøret vil altså være viktig for at personen skal huske mest mulig. Isolert sett ser glemselskurven kun på hvordan minner bleknes og en person som ikke husker vil i utgangspunktet ikke føre til en svekket pålitelighet. Lang tid frem til avhøret vil likevel by på andre problemer som vil kunne prege påliteligheten til en vitneforklaring.

3.5.1 Politiarbeid på stedet

Et av hovedargumentene for politiarbeid og avhør på stedet (PPS) har tatt sikte på å forhindre akkurat glemsel. Den tar sikte i å få en fersk forklaring hvor minnet er mest mulig bevart. Det er dog ikke kun glemsel som gjør politiarbeid og avhør på stedet gunstig. Torgeir Myhrer skriver blant annet at «forklaringer fra vitner og mistenkte opptatt i ettertid kan få en dårligere bevisverdi både fordi erindrungen svekkes og forskyves over tid, og fordi man bevisst eller ubevisst blir påvirket av andre eller det som er blitt offentlig gjengitt om hendelsen» (2018, s.

8). Når det gjelder ivaretagelse av vitner og hukommelsen som åsted vil PPS og avhør på stedet gjøre at man i større grad kan være sikker på at man får en pålitelig forklaring. Et avhør som er tatt tidlig i etterforskningen vil også ha en større bevisverdi fordi den i større grad kan sies å være upåvirket (Myhrer, 2018, s. 8). Det er altså viktig at en avhører forsøker å hindre kontaminering av vitnes hukommelse frem til avhøret for å ivareta forklaringens pålitelighet. I lys av pålitelighet som oppgaven dreier seg om vil problemet oppstå når vitner husker feil, heller enn å glemme.

3.6 Blokkering

Et fjerde forhold Schacter beskriver som en svakhet ved hukommelsen er blokkering. Selv om informasjon er kodet og lagret i hukommelsen kan det oppstå en blokkering som gjør gjenhenting av det aktuelle minnet svært vanskelig i en gitt tidsperiode (Melinder, 2015, s. 501).

I avhør er målet å innhente mest mulig pålitelig informasjon. I den forbindelse vil det ofte være aktuelt å benytte minnestimulerende teknikker som tilrettelegger for at den avhørte kan huske best mulig. Det er mye en avhører kan gjøre for å stimulere minnet, men det må likevel ikke virke mot sin hensikt slik at den påvirker minnet. Ofte vil det være en balanse mellom å bruke minnestimulerende teknikker og samtidig ivareta en upåvirket forklaring.

I tilfeller hvor den avhørte får en blokkering av minnet er det viktig at avhører gir den avhørte tid til å komme tilbake til minnet uten å bli avbrutt (Melinder, 2015, s. 501). En minnestimulerende teknikk vil kunne være å presentere et stikkord som gjør at sannsynligheten for å gjenkalle en hendelse øker. Stikkord må allikevel ikke virke mot sin hensikt ved at man presenterer gale ledetråder som forsterker blokkeringen, eller i verste fall suggererer et vitne i å huske feil (Magnussen, 2017, s. 54). Når avhøreren skal gi ledetråder eller hint er det viktig at disse ikke er en ødeleggende faktor for gjenhenting. Måten disse bør formuleres på kan sees i sammenheng med hvordan en avhører bør formulere spørsmål som vil bli konkretisert videre.

3.7 Manipulerbarhet

Melinder gjengir videre Schacters femte synd som dreier seg om hvordan mennesket bevisst og ubevisst blir påvirket til å huske feil. Innenfor vitnepsykologien er ordet og definisjonen

«suggesjon» hyppig brukt. Mennesker er suggestible noe som vil si at de mottakelige for bevisst og ubevisst påvirkning. Spesielt er påvirkning fra autoritetspersoner noe som i større grad risikere å påvirke vitnet slik at han eller hun utvikler falske minner (2015, s. 502). Den avhørtes sårbarhet for påvirkning vil altså være helt vesentlig for en avhører som autoritetsperson å kjenne til. Spesielt måten spørsmål blir stilt og fremlagt på kan være en sterk påvirkningsfaktor.

Elizabeth Loftus har gjennomført en studie som viser hvor sårbar personer er for ytre påvirkning. Studien gikk ut på hvordan hukommelse fra en hendelse kan bli endret når mennesker blir gitt feilinformasjon og kalles *the misinformation effect*.

Desinformasjonseffekten som den kalles på norsk er et godt dokumentert funn i vitnepsykologien og viser sårbarheten for vitners hukommelse når informasjon blir tilegnet i ettertid (Magnussen, 2017, s. 120). Denne effekten påvirker den autobiografiske hukommelsen som er den delen av hukommelsen som enklest blir manipulert og forandret (Melinder, 2015, s. 496).

Studien ble gjennomført ved at en gruppe mennesker fikk se en simulert bilkollisjon hvor halve gruppen i etterkant ble introdusert for feilinformasjon. Den ene halvdel av forsøkspersonene ble fortalt og påvirket til å tro at et stoppskilt egentlig var et vikepliktskilt. Dette endte med at de som ble gitt feilinformasjon implementerte dette i sin hukommelse og da de senere ble spurt om hva slags trafikkskilt de hadde sett i bilkrysset mente flere av dem at de hadde sett et vikepliktskilt. De som ikke hadde fått denne feilinformasjonen derimot hadde et mer pålitelig minnebilde med større treffsikkerhet (Loftus, 2005, s. 2).

3.7.1 Spørsmålsstilling i avhør

I en samme studie poengteres det også at formuleringen av spørsmål vil påvirke de svar man får. Studien tok utgangspunkt i at forsøkspersoner fikk se en kollisjon mellom to biler hvor de i etterkant ble spurt hvor fort bilene kjørte da de traff hverandre. Da forsøkspersonene ble spurt om hvor fort bilene kjørte da de knuste i hverandre ble det rapportert en mye høyere hastighet enn da verbene kolliderte, traff og dultet ble brukt. Videre ble de spurt «så du noe knust glass». De som hadde fått spørsmål med verbet «knuse» svarte oftere «ja» på at de hadde sett knust glass, selv om det ikke var noe knust glass i filmen. Spørsmålene som blir stilt og hvordan de stilles kan altså føre til at minnet manipuleres gjennom rekonstruksjon og endring. (Loftus & Palmer, 1974, s. 585).

Shepherd & Griffiths anser det som uhensiktsmessig å stille ledende spørsmål da det kan påvirke vitners svar (2014, s. 207). I Loftus' studie viste hun hvordan ledende spørsmål påvirket personens svar og gjenhenting av det aktuelle minnet. Dersom en avhører spør den avhørte om vedkommende så knust glass på stedet kan det tolkes som en antydning fra avhøreren at det befant seg knust glass der. Som studien tilsier vil det ved å stille ledende spørsmål være vanskelig å vurdere påliteligheten i svaret som blir gitt. For å få informasjon vil det være nødvendig å utspørre vitnet i et visst omfang. Et vitne vil ofte utelate informasjon avhøreren er interessert i og det vil derfor være nødvendig å anvende mer direkte spørsmål. I disse tilfellene må avhøreren være svært bevisst hva man spør om og måten man formulerer seg – herunder ordbruk. Loftus og Palmer (1974) viser at avhørers spørsmål vil være med på å gi retning og styring i det svaret som kommer fra den avhørte.

Kvaliteten i de svarene den avhørte kommer med vil altså være avhengig av kvaliteten i politiavhøreren spørsmål. Fra avhøreren side vil det altså være et mål å formulere seg slik at man unngår å styre og gi retning i avhørtes svar. Forskeren William Stern forsket på teknikker som oppnådde mest mulig pålitelig informasjon fra barn. Han var den første som introduserte skillet mellom åpne og lukkede spørsmål og demonstrerte hvor mye bedre åpne spørsmål var allerede på tidlig 1900-tallet. Sterns studie viste at avhøreren oppnådde et lenger og mer detaljert svar ved å stille et åpent spørsmål. (Oxburgh, G. E., Myklebust, T., & Grant, T., 2010, s. 48). Dersom en politiavhører eller andre innenfor rettsvesenet anser det som nødvendig å stille lukkede spørsmål må en være klar over at det i større grad kan føre til feil og/eller mangler ved forklaringen fra den avhørte og en svekket pålitelighet. I dagens avhørsmetodikk er det etablert ganske klare retningslinjer bl.a. hvordan spørsmål bør stilles. Bjercknes & Fahsing fremstiller blant annet noe de kaller et pålitelighetshierarki som illustrerer hvilke spørsmål som gir mest pålitelig informasjon med åpne spørsmål på topp og ledende spørsmål på bunnen av hierarkiet (2018, s. 227). Forskere innenfor vitnepsykologien og rettsvesenet generelt er enige om hvor påvirkelig ledende spørsmål kan være for en forklarings pålitelighet.

3.8 Redigering

Schacters sjette punkt, redigering, beskriver hvordan minner fra en hendelse vil bli påvirket/redigert av ekstern informasjon. I ekstern informasjon ligger det blant annet at vitner påvirkes av andre vitners utsagn, påstander og media (Melinder 2015, s. 504).

3.8.1 Anna Lindh-saken

Den svenske utenriksministeren Anna Lindh ble i 2003 drept da en gjerningsperson knivstakk henne gjentatte ganger midt i Stockholm sentrum. Drapet skjedde på et kjøpesenter og det var mange vitner til stede. Gjerningsmannen løp fra stedet og selve hendelsen varte i underkant av 15 sekunder. Det ble iverksatt en omfattende etterforskning som til slutt førte til at Mijailo Mijailovic ble pågrepet. I kjølvannet av Anna Lindh-saken er det gjennomført en svensk studie som har tatt utgangspunkt i de gjerningsbeskrivelsene øyevitner ga svensk politi (Granhag, Ask, Rebelius, Öhman & Giolla, 2013, s. 921). Omstendighetene rundt denne saken ga en unik mulighet til å gjennomføre en vitnepsykologisk studie, spesielt fordi videoovervåkning på stedet gjorde det mulig å kontrollere påliteligheten i de forklaringene som ble gitt. Studiet viste at 41,5 % av det som kom frem i vitneforklaringene var villedende informasjon (Granhag et. al, 2013, s. 928). I en lignende studie med samme metodiske tilnærming var det kun 1 ut av 8 som ga misledende informasjon (Fahsing, Ask & Granhag, 2004, s. 725). Granhag et. al understreker at den store forskjellen på disse studiene kan ha bakgrunn i ulikheter ved de analyserte sakene og ikke hvordan selve studiene ble gjennomført (2013, s. 928). Anna Lindh-saken kjennetegnes dermed av en svært høy andel upålitelige vitneutsagn. Det som er interessant er å se nærmere på er hvorfor dette skjedde og om det kunne vært unngått ved en bedre tilrettelegging om metodikk.

I Anna Lindh-saken ble et større antall nøkkelvitner plassert i et lite rom i påvente av å bli avhørt av politiet. Dette fikk store konsekvenser for etterforskningens initialfase. Det kommer frem i Granhag et. al sin studie at vitnene diskuterte hendelsen før de ble avhørt og at rommet avhørene ble gjennomført i var så lite at de andre vitnene overhørte hverandres avhør (2013, s. 928). Dette gjorde at vitnene fikk mulighet til å snakke sammen og høre hverandres opplevelse av hendelsen. På det tidspunktet vitnene skulle avhøres hadde de dermed i større eller mindre grad påvirket hverandre.

Av vitnepsykologiske fenomen som påvirker et øyevitne er former for suggestibilitet og ekstern påvirkning det fenomenet eksperter mener er pålitelig og godt nok dokumentert til å vektlegges i arbeidet som sakkyndige i retten (Kassin, Tubb, Hosch & Memon, 2001). Kassin et. al kom gjennom sin studie bl.a. frem til at et vitnes hukommelse i stor grad vil preges av informasjon vitnet får i etterkant og hvordan spørsmål blir formulert i avhør (s. 405). At

suggestiv informasjon tilegnet i etterkant påvirker hukommelsen underbygges også av Loftus eksperiment som ble nevnt tidligere i oppgaven.

Med sikte på å gjenhente en upåvirket forklaring vil det være ugunstig å plassere mennesker som har vært vitne til en hendelse sammen før de er avhørt. Magnussen skriver at den hyppigste formen for suggestibilitet handler om når personer ikke husker detaljer ved en hendelse korrekt på grunn av feilerindring av detaljer eller at nye detaljer er kommet til gjennom ekstern informasjon (2017, s. 156). En stor andel vitner til drapet på Anna Lindh forklarte under avhør at gjerningspersonen hadde på seg en militærmønstrer jakke. I Granhag et. al. sin studie kom det frem at denne informasjonen stammet fra et øyevitne som hadde introdusert dette til de andre vitnene. Videoovervåkning på stedet viste at gjerningsmannen ikke hadde på seg noen militærjakke, men en grå genser (2013, s. 930)

Selve hendelsen hvor Anna Lindh ble knivstukket var over i løpet av et par sekunder. Som nevnt i oppgavens del 3.3 har mennesker en begrenset og selektiv oppmerksomhet. Dette nevner Granhag et. al. som en styrkende faktor for vitnenes sannsynlighet for påvirkning av hverandre. Flere av vitnene hadde dårlig hukommelse fra selve hendelsen, og spesielt gjerningspersonen. (2013, s. 930). Jo lenger tid et vitne har sett gjerningspersonen desto større sjans er det for å avgi en korrekt beskrivelse (St-Yves, 2014, s. 101). Vitner vil ha vanskeligheter med å skille sine observasjonen fra ekstern informasjon de har fått i etterkant. Dette gjør at de som nevnt ubevisst risikerer å tette igjen hull i hukommelsen med informasjon fra suggestiv påvirkning (Magnussen, 2017, s. 48).

Et annet eksempel Granhag et. al. trekker ut fra sin studie er to av øyevitnenes nærmest identiske forklaringer. Det var en mor og en datter som beskrev gjerningspersonen ved bruk av tilnærmet identiske ord og setninger. Moren ble avhørt først og i den forbindelse satt datteren slik at hun hørte morens avgitte forklaring (2013, s. 928). Barn kan være spesielt påvirkelige for blant annet suggestible spørsmål når hendelsen er uklar. Ytterligere styrkes denne sårbarheten for påvirkning når avhøreren har en slik autoritet at vitnet føler seg nærmest tvunget til å akseptere svaret avhøreren ønsker (Oxburgh et al., 2016, s. 71). I et avhør vil det være ulik grad av sårbarhet hos den avhørte som må bli tatt hensyn til. Moren vil være en form for autoritetsfigur og en person barnet har tillit til. Derfor er det naturlig at barnet vil «herme» etter henne. Dette kan man dra paralleller til i andre saksforhold som for eksempel familievoldssaker hvor det kan være uheldig å la barnet snakke med sine foreldre på

forhånd. Nemlig fordi barn er utsatt for påvirkning fra tillitspersoner og sosialt press som kan utsette forklaringens riktighet og opphav.

At vitner snakker med hverandre hadde ikke vært like problematisk dersom mennesker med sikkerhet hadde evnen til å glemme og skille selvopplevde erindringer fra andres. Studier viser derimot at noen vitner som har vært utsatt for desinformasjon inkluderer den nye informasjonen i sin egen hukommelse. Når personer snakker sammen om en hendelse er det mulig at en persons minnebilde erstattes med andre minner og at de dermed redigeres (Melinder, 2013, s. 504). Derfor vil det være viktig som Michelle St-Yves skriver at en avhører bør søke å få tak i opprinnelsen i informasjonen som kommer frem da det kan kaste ytterligere lys på hvor pålitelig informasjonen som kommer frem faktisk er (2014, s. 137). Dette er vanskelig å gjennomføre ettersom en persons subjektive sikkerhet og tiltro til egen forklaring ikke nødvendigvis er noen objektiv indikator på pålitelighet. Å be et vitne se bort fra den informasjonen de fikk høre i etterkant vil være vanskelig. Objektivt sett kan man altså ikke si at informasjonen er pålitelig uten å kontrollerbar informasjon som sikrer eller øker sannsynligheten for at forklaringen stemmer med den faktiske sannhet (Magnussen, 2017, s. 139).

3.9 Feilattribusjon

Feilattribusjon er den siste feilkilden Schacter omtaler og innebærer at en korrekt erindring av en hendelse blandes med feil erindring av kilden til hendelsen. Altså vil man kunne forveksle forestilte med faktiske hendelser. Faren for denne sammenblanding vil også øke over tid på grunn av glemsel; som ofte gjør at minner erstattes med stereotypier (Melinder 2015, s. 504). Som nevnt innledningsvis vil den som blir avhørt ha med seg en «ryggsekk» inn i avhør. I et vitneavhør vil stereotypiene prege avhøret i den forstand at de minnene som ikke huskes ofte erstattes med det som vanligvis skjer.

En huskeregel som PHS bruker i sin avhørsopplæring er ADVOKATE. Denne huskereglene er hentet fra britisk politi og er momenter som kan være med på å vurdere påliteligheten i informasjon som kommer frem i et avhør (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 239). Spesielt i lys av feilattribusjon som feilkilde vil det være relevant å finne ut om noe er «kjent fra før» og hvor lang «tid frem til avhøret». Dette er to av elementene som inngår i huskereglene ADVOKATE. Det er viktig for en avhører å finne ut av om den avhørtes forkunnskaper da

dette vil prege avhøret. Videre vil tiden frem til avhøret også være en faktor som øker sannsynligheten for at feilattribusjon oppstår.

4.0 Tilrettelegging for hukommelsens svakheter i norsk avhørsmetodikk

Det har vært et skifte i politiets avhørsmetoder fra 90-tallet og til i dag. Den norske avhørsmetodikken har i dag et sentralt fokus på kunnskap om retts- og vitnepsykologi (Riksadvokatens rundskriv 2/2016, s. 1). Norsk politi har fulgt de grunnleggende prinsippene i britenes P.E.A.C.E-modell og gikk over til å anvende en strukturert avhørsmodell ved 2000-skiftet. Avhørsmodellen baserer seg på forskningsbaserte avhørsmetoder som skal sikre pålitelig informasjon og redusere risikoen for feilinformasjon (Bjerknes & Fahsing, 2018, s. 193). Blant annet kommer fasen fri forklaring tidlig i avhøret noe som også er nedfelt i påtaleinstruksen. «Vitnet skal forklare seg muntlig og skal oppfordres til så vidt mulig i sammenheng å forklare hva det vet om saken. Deretter kan særskilte spørsmål stilles. Vitnet skal anmodes om å oppgi kilden til sin kunnskap» (Påtaleinstruksen, 1985, § 8-11).

Svakheter og begrensinger ved vitnets hukommelse gjør at bevisverdien i stor grad avhenger av en god bevissikring. Dette stiller krav til at avhøreren er kjent med og følger en anbefalt praksis/metodikk som best mulig ivaretar forklaringens pålitelighet. Det mye omtalte justismordet av Fritz Moen og drapet på Birgitte Tengs er to saker fra Norge som har fått stor medieoppmerksomhet og som i senere studier er blitt brukt som eksempler på dårlig arbeid fra politi og rettsvesen. Begge sakene ble spesielt kritisert for sine avhørsmetoder. En god praksis og metodikk er essensielt for at politiet skal kunne tilrettelegge for avhør som sikrer pålitelig informasjon, som Riksadvokaten uttaler i sitt rundskriv om avhør (Riksadvokatens rundskriv 2/2016, s. 1).

5.0 Avslutning

I oppgaven har jeg vist hvordan Loftus beskriver hukommelsen som konstruert og redigert og dermed sårbar for påvirkninger og feil. Jeg har drøftet hvordan Schacters feilkilder ved hukommelsen påvirker en vitneforklaringens pålitelighet, og jeg har relatert dette til aktuell vitnepsykologisk forskning – blant annet en studie som ble gjort etter Anna Lindh-saken i Sverige.

Å vurdere pålitelighet vil være vanskelig og forskning viser at det ikke er noen sikker måte å skille sanne og usanne minner fra hverandre. Med kunnskap om hvor skjørt og påvirkelig vitners hukommelse er, må en avhører tilrettelegge for at flest mulig av de nevnte påvirkningsfaktorenes virkning reduseres. Det vil være vanskelig å skille mellom reelle og falske minner uten annen kontrollerbar informasjon.

Det er derfor viktig at en politietterforsker og avhører tar høyde for de årsakene som fører til feil. Jeg har for eksempel vist hvordan tidsrommet fra hendelse til avhør innebærer en risiko for at endring i minnebildet (hukommelsens midlertidighet). Loftus studie viser hvordan avhørers formulering av spørsmål er viktig for å hindre påvirkning (manipulerbarhet) og erfaringene fra Anna Lindh-saken viser hvordan minner påvirkes ved at annen informasjon tillegges (hukommelsen redigeres).

I den norske strukturerte avhørsmodellen er det tatt høyde for flere av de faktorene jeg har tatt opp i oppgaven. Formålet i norsk avhørsmetodikk i dag er at avhøreren hele tiden skal søke å gjenhente/innhente mest mulig korrekt informasjon. Svakheter ved menneskets hukommelse som Schacter presenterer vil nødvendigvis ikke være noe stort problem i dagliglivet. Større konsekvenser vil det få når det oppstår slike feil i retten hvor konsekvensene er store og i verste fall kan føre til justisfeil. Som nevnt vil vitneforklaringer som regel bli kontrollert av andre bevis i saken. Noen svakheter ved menneskets hukommelse vil være vanskelig å ta hensyn til, men i saker som Fritz Moen og Anna Lindh kunne flere av feilene som oppsto, herunder omfanget og konsekvensene, vært unngått ved en bedre metodikk, praksis og kjennskap til svakheter ved hukommelsen.

Fra mitt ståsted søker jeg å finne det som jeg kan ta med meg inn i min politihverdag og jeg er på jakt etter forskningsresultater som kan utvide min faglige horisont. De faglige rådene fra forskerne om etterforskning er tydelige. Flere etterforskere med ulik erfaringsbakgrunn, som samhandler for oppklaring av straffesaken, blir objektive og kreative i sitt arbeid. I oppgaven har jeg vist til flere fagmiljø og studier som understreker viktigheten av å bruke empirisk validerte metoder. Det vil si at det forskningsmessig og internasjonalt, er dokumentert hvilke modeller og metoder som har effekt.

Det er vanskelig og utfordrende å vurdere hva som er godt politiarbeid og hvilke modeller som virker positivt inn på kvaliteten i det som blir gjort. At politidistriktene, fagledelsen og

Politihøgskolen utvikler mer systematisert kunnskap innenfor dette området vil være viktig. Fagfeltet er inne i en spennende tid og som jeg har vist kan flere endringer som etablering av OÅO og annen opplæring innen etterforskning og avhørsmetoder være med på å virke inn på hvordan avhør og etterforskning blir gjennomført og bedre kvaliteten på resultatet. Etterforskningsløftet har dette i fokus og jeg ser frem til å delta i det faglige arbeidet og å følge de krav som ligger på meg som etterforsker og nyutdannet polititjenesteperson.

6.0 Litteraturliste

- Bjerknes, O. T., & Fahsing, I. A. (2018). *Etterforskning: Prinsipper, metoder og praksis*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Ebbinghaus, H. (1913). *Memory: A contribution to experimental psychology*. New York: Teachers College, Columbia University
- Fahsing, I. A., Ask, K., & Granhag, P. A. (2004). *The man behind the mask: accuracy and predictors of eyewitness offender descriptions*. *Journal of Applied Psychology*, 89(4), 722-729. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.89.4.722>
- Granhag, P. A., Ask, K., Rebelius, A., Öhman, L., & Mac Giolla, E. (2013). *'I saw the man who killed Anna Lindh!' An archival study of witnesses' offender descriptions*. *Psychology, crime & law*, 19(10), 921-931
<http://dx.doi.org/10.1080/1068316X.2012.719620>
- Innocence Project. (u.å.) *Eyewitness Identification Reform*. Hentet 2. april fra:
<https://www.innocenceproject.org/eyewitness-identification-reform/>
- Johanessen, A., Tufte, P.A., & Christoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (Vol. 4). Oslo: Abstrakt
- Kassin, S. M., Tubb, V. A., Hosch, H. M., & Memon, A. (2001). *On the "general acceptance" of eyewitness testimony research: A new survey of the experts*. *American Psychologist*, 56(5), 405-416. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.5.405>
- Loftus, E. F. (2005). *Planting misinformation in the human mind: A 30-year investigation of the malleability of memory*. *Learning & memory*, 12(4), 361- 366.
<https://doi.org/10.1101/lm.90805>

Loftus, E. F., & Palmer, J. C. (1974). Reconstruction of automobile destruction: An example of the interaction between language and memory. *Journal of verbal learning and verbal behavior*, 13(5), 585-589. [https://doi.org/10.1016/S0022-5371\(74\)80011-3](https://doi.org/10.1016/S0022-5371(74)80011-3)

Magnussen, S. (2017). *Vitnepsykologi 2.0*. Oslo: Abstrakt forlag.

Melinder, A. (2015) Vitnebevisets psykologiske fallgruver. I Aarli, R., Hedlund M., A & Jebens S. E. (Red.). *Bevis i straffesaker: Utvalgte emner* (481-505). Oslo: Gyldendal Juridisk.

Myhrer, T. G. (2018). *Politiarbeid på stedet: Styrker og svakheter*. Hentet fra: <http://hdl.handle.net/11250/2581668>

NOU 2007:7. (2007) *Fritz Moen og norsk strafferettspleie*. Oslo: Justis- og politidepartementet

Oxburgh, G. E., Myklebust, T., Grant, T. D., & Milne, R. (Eds.) (2016). *Communication in investigative and legal contexts: Integrated approaches from psychology, linguistics and law enforcement*. Chichester: Wiley.

Oxburgh, G. E., Myklebust, T., & Grant, T. (2010). *The question of question types in police interviews: a review of the literature from a psychological and linguistic perspective*. *International Journal of Speech, Language & the Law*, 17(1). Hentet fra: https://www.researchgate.net/publication/40764681_The_question_of_question_types_in_police_interviews_A_review_of_the_literature_from_a_psychological_and_linguistic_perspective

Påtaleinstruksen. (1985). Forskrift om ordning av påtalemyndigheten (FOR-1985-06-281679). Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1985-06-28-1679/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2

Riksadvokaten. (2016). *Politiavhør*. Rundskriv nr. 2/2016. Hentet fra:

<https://www.riksadvokaten.no/document/politiavhor/>

Schacter, D. L. (2002). *The seven sins of memory: How the mind forgets and remembers*. Boston: Houghton Mifflin Company

Shepherd, E., & Griffiths, A. G. (2013). *Investigative interviewing: The conversation management approach* (2nd edn). Oxford: Oxford University Press.

Straffeprosessloven. (1981). Lov om rettergangsmåten I straffesaker (LOV-1981-05-22-25). Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-05-22-25>

St-Yves, M. (2014). *Investigative interviewing: The essentials*. Toronto: Carswell, a division of Thomson Reuters Canada Limited.

Walsh, D., Oxburgh G.E., Redlich, A.D., & Myklebust, T. (2016). *International Developments and Practices in Investigative Interviewing and Interrogation. Volume 1: Victim and witnesses*. Oxfordshire: Routledge.